
Gáspár Sándorné levele Balogh Attilához

Kedves Attilám!

Köteted már jó tíz napja megérkezett. Először „nekiestem” és együltömben végigolvastam, aztán két napra félretettem, majd újból ízlelgetve többször belemélyedtem mindegyik versedbe.

Gratulálok érett alkotásaidhoz, s kérek fogadd szeretettel hozzájuk fűződő gondolataimat.

Nem térek ki külön mindegyikre, hiszen ez nem az én feladatomban, hanem is egy magánlevél keretében tartozik. Inkább az összbemutató alapján közelítem meg emberi és költői érésed folyamatát. Helyesebb lenne azonban kötőszó helyett kötőjellel írnom az „emberi-költői” meghatározást, hiszen ez nálad teljes egységet jelent.

Ahogy **Eörsi** értékelő utószavában írja, a számozások – az első kötetnek Numero...val jelzett „címei” folytatódnak a jelen kötetben – mintha egyetlenegy részre szabott „költemény lenne”. Bátorodom elhagyni a „mintha” hasonlítószót és a feltételes módot. Sőt! – az előzményeket meg is toldanám a 2. kötetben nem szereplő versekkel – még a diákkoriakkal is –, melyekből több kötetre való kéziratot őrzök. Valóban egyetlen jalkiállítás költeményeid összessége, jóllehet magad taglalod számozással, s bizonyára számukat csak háromjegyű számmal lehet leírni.

Mint ahogyan a kiállítás sem egyetlen hang, hanem dinamikája, mélysége, magassága hullámzóan mozog egy skálán, a Te verseid is harsány fortisszimót, halvány pianisszimót kötnék össze crescendókkal – olykor éles staccatókkal szaggatva – vagy simán síkló (inkább ívelő) decrescendókkal.

Ez utóbbira eleven példa a Numero XXXV. naturalisztikus képsorral indítva itt is. Az erő a nedves csont, vonagló gerinc képével jelenik meg. Aztán pasztellre váltod a színt: a következő nyolc sor szinte impresszionista hangvételű. A lány színek azonban nem erőteljesek, hiszen mozgás rejlik bennük: „lebukik a versre.” A hang havazik – csodálatos metafora és szinesztézia! – a vers „didereg” – sajátos megszemélyesítés! –, s aztán váratlanul megjelenik a realitás: „anyám is könyököl a tében”, s az ív visszahajlásában ismét a test természetes képei, melyektől nem tudsz szabadulni: köhögés, tüdő, szuszogás, terhes asszonyok hasa. A harsány kiáltásra több példa van.

Talán a Numero XXXVIII-at emelhetem ki példaként. Itt is, mint csaknem valamennyi versben, az emberi test látható és láthatatlan – belső, rejtett – részai szolgáltatják a hasonlatok, metaforák, valamennyi költői kép – anyagát –. Ezek a képek sikítóan élesednek az igékkel, melyekkel „funkcionálhatod” őket vagy a bizarr jelzőkkel, melyekkel „öltözteted”. Különösen 37–50. sorokban és az 55–65. sorokat felölelő szakaszban. Az, hogy mindezzel együtt imádság, panaszszó az Úrhoz ez a vers, és a testi „sérülések”, vagy inkább a biológiai lét sérülésein túl a társadalmi sérüléseket is égrekiáltja, méginkább kihangsúlyozza a harsányságot. Csak hogy ez már nem szokatlan. Saját hangoddá vált. Szeretném, ha nem értenéd félre: félek, hogy Istentől kapott sokhúrú hangszereden kiválasztottad azt az egyetlen húrt, amin játszani akarsz. Igaz, ezen briliánsan játszol! De ki kellene már próbálni a többit is.

Az előszóról **Eörsi István** már megírta mindazt, amit el lehet róla mondani. Nem fűzök hozzá sokat, csak annyit, hogy az egész életedet meghatározó gyermekkorod, tragédiád, mindezen túlmenően annak felismerése, hogy egyszerre tartozol népedhez és egy értelmiségi réteghez – melyet „nemzetek fölöttinek” érzel –, de minderről csak magyarul tudsz verset írni, mindez így együtt átlüktet azon a curriculum vitáé-nek is felfogható Előszón. Újra és újra fogalmazódnak azok az élményeid, melyektől nem tudsz – és nem is akarsz – szabadulni. S mindez hiteles is. Hiszen addig, amíg képtelen vagy más címet találni, mint azt, amit érthető okokból nem írhattál könyvfedélre – címlapra, addig nem is lehet kilépned ebből a fájdalom-körből. Csak úgy mellékesen megjegyzem, hogy aki először adta kötetének a Nagyon fáj címet, minden sorscsapás közepette tudott vidám is lenni. József Attila kitekintett a teljes életre, szeretett és tudott játszani is. Persze visszatértek gyakran emlékezetébe – verseibe – a gyermekkor verések, az anyátlanság, a kiszolgáltatottság, de túl is tudott lépni rajtuk. Akkor még nem volt divatos szó a „másság”, de attól még létező tény volt. S nem volt könnyű a tízes években „lelenc” gyerekek lenni, a húszas-harmincas évek táján „másképp gondolkodónak”, a trianoni békét követő időben a gyűlöletig fokozódó sovíniszta

szemléletű világban görög keleti vallásúnak lenni – hiszen ezt azonosították a románnal –, és pszichiátriai kezelés alatt állni, pszichológusokhoz járni a rideg ész, számítás, hideg gondolkodás „egészséges” korában. S mégis! József Attilának nemcsak jajszava volt, hanem rácsodálkozása minden szépségre, képessége volt az öröm befogadására és annak lírai megfogalmazására is. Sőt! A játékos Altatót is meg tudta írni, pedig neki nem volt saját gyermeke...

Eörsi értékelésében kiemeli verseid jellemzőjeként „a rút tények és szép szavak” ellentmondását.

Én azt mondom, hogy ebben a válogatásban több teret engedsz a szép szavaknak, mint a korábbi verseidben. Szívből kívánom, hogy a „rút fények” emlékei halványodjanak, érezd, hogy már „kiírtad magadból”, és juss el az önmagad számára is megnyugtatóbb és másoknak is megnyugtató sugalló mondanivalóidhoz. Természetesen ezt nem lehet sűrgetni. Azt azonban tudatosan is elő kell csalogatnod a lelked mélyéből, amit a jóból és a szépből elraktározhattál, hiszen nemcsak ama Előszó-beli Pista bácsival találkoz-tál, hanem dr. Szabó István „Pista bácsival” is,

aki igazgató főorvosként sokat tett sokatokért. Téged pedig különösen kedvelt. S nemcsak ama Erzsébet nővérrel volt találkozásod, hanem simogatni tudó gondozónőkkel is.

S az iskola is hagyott talán a szívedben pozitív emléket. Ha nem így lenne, nem őrizném első kötetedben a nekem beírt dedikációt, s nem kerestél volna fel most sem ennyi év után. Felidézem az érettségidet, amikor velem szemben ültél, magyar nyelv és irodalom feleletteddel nemcsak magadat minősítetted jelesre, hanem engem, tanárod is jutalmaztál. Aztán ott van a családod, gyermekeid. Édesanyádnak unokákat adtál, örömet szerezteél sikereiddel.

Töltsön fel mindez, s a még ezután következő szép és jó élmény az öröm fényével, s ennek a fénynek a bűvöletében lásd meg, hogy a „Szépség”, a „Jóság”, a „Harmónia” a Tiéd is!

Gratulációm ezekkel a gondolatokkal nyújtom feléd, s kis családodat üdvözölve, szeretettel öllek a szívembe.

Miskolc, 1992. május 12.

Sárika néni

